

FOR ANDRE

Torstein Grude

Alder: 38.

Produsent, fotograf, regissør og designer.

Bor: I Stavanger med kone og to barn.

Utdannet: bl.a. ved London International Film School.

Startet Piraya Film i 1999 (står bl.a. bak filmer som Emmy-nominerte *Belarusian Waltz*, prisbelønnede *On a Tightrope* og prisbelønnede *Tin Soldiers*).

Aktuell: Med filmen *Yodok Stories*, norsk kinopremière 16. oktober.

Aftenposten LEVE

Torstein Grudes filmer fokuserer på overgrep og brudd på menneskerettighetene. Internasjonal oppmerksomhet gjør at filmene kan føre til endringer, mener han.

Torstein Grude lager smertefulle filmer som vinner priser og vekker internasjonal oppsikt. De er ment å gjøre verden til et bedre sted.

Kjærlighetens krigere

VIBEKE BORGENSEN
JAN INGE HAGA (foto)

I år er det ti år siden Torstein Grude sammen med Trond Kvist startet selskapet Piraya Film. De satte seg et stort mål: Å lage filmer som kunne forandre verden ved å fokusere på og dokumentere urettferdighet og overgrep.

Mye sinne. – Det er mange årsaker til at jeg driver med dette, men det er to opplevelser som har vært avgjørende for retningen jeg har tatt, sier Torstein Grude.

– Den ene er at storesøsteren min ble skutt og drept da hun var 23 år gammel. Den opplevelsen var knusende for familien vår. Jeg var 19 år da det skjedde, og det førte til mye sinne og pessimisme hos meg. Samtidig har det ført til at jeg skjønner og kjenner konsekvensen av vold. Jeg vil alltid ha sorg i meg, men jeg har klart å bevege meg videre, og har nå fokus på glede og kjærlighet. Filmene mine er fundert på kjærlighet, og gjennom å være stemmen til de stemmeløse forsøker jeg å oppnå solidaritet i praksis.

Meditasjon. Den andre opplevelsen som har hatt avgjørende betydning for Torstein Grude både privat og profesjonelt, var at religionen kom inn i livet hans som 28-åring. Inntil da hadde han vært overbevist ateist og det han kaller sterkt antireligiøs.

– Jeg har meditert endel og hatt flere transcendentale opplevelser der jeg har gått ut av meg selv, såkalte ego-tap. Jeg opplevde at det er en altomfattende grenseløs kjærlig energi som omgir oss, og som vi er en uadskillelig del av. Første gang dette skjedde, ble jeg flau. Jeg innså at det er en større virkelighet, og ble flau over min egen uvitenhet. Samtidig ble jeg veldig glad. At denne spirituelle innsikten kom inn i livet mitt, føles som en utrolig flott gave. Det medførte en trans-

formasjon som gjorde meg overbevist om at vi alle er ett, og at jeg derfor har et direkte ansvar for mine medmennesker uansett hvor de måtte være. Dette og det at jeg mistet søsteren min på en så brutal måte, er helt grunnleggende for hva jeg er og for at jeg har et sterkt ønske om å spre glede og hjelpe folk – gjøre verden til et bedre sted.

Première. Neste fredag er det norsk kinopremière på Piraya-filmene *Yodok Stories*. En dokumentar om forholdene i konsentrasjonsleirene i Nord-Korea. Den begynte med at Torstein og makkeren Bjarte Mørner Tveit leste rapporter om hvilke grusomme overgrep som foregikk i leirene.

– For oss var det helt utrolig at dette kunne pågå i dag. På vet at det sitter hundretusener av mennesker i utrydningsleirer like ille som dem vi kjenner fra annen verdenskrig. Vi ville gjøre noe, men visste ikke hva. Av åpenbare årsaker var det umulig for oss å få tilgang til og filme i leirene. Vi følte oss hjelpeløse. Nå fem år senere har vi lyktes. At vi fikk til noe, viser at det faktisk nytter.

Stort publikum. Det skulle vise seg at løsningsen lå i Sør-Korea. Der fant de flyktninger som hadde klart å unnsnippe fra leirene i nord. På initiativ fra filmskaperne laget og satte flyktningene opp en musikal som forteller deres historie. Det alle trodde skulle bli en liten forestilling for et lite publikum, ligner nå en stor Broadway-oppsetning og er sett av 300 000 mennesker. I tillegg skal forestillingen til Japan og USA. Filmene *Yodok Stories* er flyktningenes historier og prosessen rundt oppsetningen av teaterstykket.

– De som er med, opplever at de representerer og gir stemme til de millioner som er drept og blir drept i disse leirene som er blitt bygget opp der i løpet av de siste 60 årene, forteller Grude.

– Det er inspirerende når folk opplever at filmen vår er et viktig bidrag til å gjøre

Opptak i flyktningeleiren Nduta i Tanzania. Torstein Grude bak kamera og Tom Christer Lilletvedt på lyd.

FOTO: JOHN BOSCO

forholdene kjent for verden. Det er slikt som gjør at arbeidet vårt er verdt strevet.

Selv var Grude i Sør-Korea i tre omganger under filmingen. Regissør for filmen er Andrzej Fidyk.

Økonomisk tøft. – Vi er en stab av idéskapere og filmfolk som driver frem nye prosjekter. Akkurat nå har vi fem filmer på gang.

Filmselskapet støttes blant annet av Raftostiftelsen og Fritt Ord, men Grude legger ikke skjul på at det til tider har vært og fremdeles kan være ekstremt tøft økonomisk.

– Ingen av oss i Piraya Film gjør det for pengenes skyld, fastslår han nøkternt. – Alle her kunne tjent mye mer andre steder, i stedet har vi alle et engasjement som ligger til grunn for det vi gjør og en ukuelig vilje til å nå målene våre. Piraya er nå etablert som et av de dyktigste dokumentarselskapene i Norden, sier Torstein Grude.

Det sterke engasjementet har ført ham rundt til mange urolige steder i verden. Og opp i flere farlige situasjoner. Men han synes egentlig ikke det er for tøft å holde på slik.

Hardhudet. – Jeg er jo sårbar jeg også, men samtidig veldig hardhudet. I Afrika slet jeg ut alle lydmennene mine da vi filmet under borgerkrigen i Burundi. De ga opp én etter én. Men så kom vi også opp i helt sinnssyke situasjoner. Som da vi kom tilbake i en flyktningeleir vi hadde filmet i tidligere. Plutselig kommer 20 bevæpnede soldater ut av jungelen og rett mot oss. De var tydelig rusa – en skikkelig aggressiv gjeng med masse patronbelter i kryss over kroppen. Det viste seg at leiren var omgjort til militærleir, hvor det var lagret tonnevis av våpen. De beskyldte oss for å være spioner, og var tydelig ute etter å ta oss. Vi klarte å snakke oss ut av det, men det var en ekstremt skremmende opplevelse.

Egentlig lar jeg ikke sånt gå inn på meg. Det med søsteren min har gjort meg hard og robust. Det andre er at jeg gjennom det spirituelle perspektivet har fått bevisstheten innstilt på evigheten. Jeg vet at om Torstein blir drept, så eksisterer jeg likevel. Å ha den bevisstheten er utrolig avslappende.